

Saksframlegg

DRIFT AV BYDELSKAFEER

Arkivsaksnr.: 11/37081

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

1. Formannskapet vedtar å videreføre driften av dagens bydelskafeer innenfor dagens åpningstider og den økonomiske rammen for bydelskafeer.
2. Formannskapet ber rådmannen fremme ny sak i desember 2011 om alternativ bruk av lokaler for bydelskafeer som ikke oppnår økonomisk balanse.

::: Sett inn innstillingen over denne linja

... Sett inn saksutredningen under denne linja

1. Innledning

Trondheim kommune har i dag drift ved 14 bydelskafeer, hvorav åtte driftes av helse og velferd, to av Prima A.S, en av frivillig organisasjon, mens tre har privat drift. I perioden 2000 og frem til i dag er det etablert bydelskafe ved alle nybygde helsehus og helse- og velferdssenter. Det har vært krav om økonomiske driftsballanse ved de kommunale bydelskafeene i hele denne perioden. Flere bydelskafeer har ikke oppnådd et slikt resultat.

Bystyret vedtok i juni 2008 at de kommunale kafeer som ikke drev i balanse, skulle legges ned. I 2010 ble det avsatt kr 500.000 i budsjettet til drift av de kommunale kafeene.

Å drive en bydelskafe i økonomisk balanse har vist seg å være vanskelig, til tross for forsøk med ulike driftsformer og ansvar.

Dagens åpningstider varierer fra kl. 09-11 til 14-16 mandag til fredag. På grunn av dårlig inntjening, holder de fleste bydelskafeer stengt både om sommeren og ved høytider.

Denne saken redegjør for den økonomiske statusen ved dagens bydelskafeer. Rådmannen har avviklet møter med frivillige organisasjoner for å drøfte mulige tiltak som kan gi økt aktivitet og større omsetning ved kafeene. Forslag som er kommet frem er tilrettelegging for noe øket aktivitet og samarbeide om ulike arrangement. Det foreligger ikke konkrete tiltak som vil gi økt omsetning eller reduserte driftskostnader etter disse møtene. Rådmannen har samtidig beregnet behovet for økte budsjettmidler, dersom kafeene skal utvide åpningstiden.

Rådmannen foreslår å videreføre driften av dagens bydelskafeer innenfor dagens åpningstider og den økonomiske rammen for bydelskafeer. Dersom omsetningen ved noen av de kommunalt drevne bydelskafeene ikke økes, kan bydelskafeenes arealer tas i bruk til eventuelle nye dagsenterplasser for eldre hjemmeboende brukere.

Det gjennomføres en registrering av antall kafegjester og omsetning ved bydelskafeer som driftes av helse og velferd. Dersom omsetningen viser økonomisk merforbruk, vil rådmannen komme tilbake med ny sak i desember 2011 med forslag til evt. alternativ bruk av aktuelle bydelskafelokaler.

2. Fakta

I perioden etter 1990 har Trondheim kommune vedtatt å bygge aktivitetsareal som inneholder areal for drift av kafe i de byggesaker der det bygges både sykehjem og omsorgsboliger, dvs. dagens helse- og velferdssenter. Ved de største sykehjemmene har det vært lagt til rette for kantiner for de ansatte. Etter hvert ble kantinen også benyttet av pårørende og andre besøkende. Lover og forskrifter knyttet til merverdiavgiften krevde dermed en overgang fra kantinedrift, til kafedrift.

Benevnelsen bydelskafe ble første gang benyttet i forbindelse med bygging av Havstein Bo- og servicesenter 1990-91. I Bystyresak 99/18057 om byggingen av Tempe helse- og velferdssenter blir de positive erfaringene fra Havstein nevnt som grunnlag for å beskrive aktivitetssenteret ved Tempe. Bystyret har i senere byggesaker som omhandler helse- og velferdssenter, også vedtatt å avsette areal for bydelskafe.

Bystyret vedtok i 2003 følgende målsettinger for bydelskafeer:

Bydelskafeene skal tilby variert og næringsrik mat til konkurransedyktige priser.

Bydelskafeen skal være en arena for å bygge nettverk og forebygge ensomhet.

Bydelskafeen skal være en arena for å utløse frivillig aktivitet.

Bydelskafeen skal være en arena der pårørende kan være sammen med sine i sykehjem eller omsorgsboliger.

Bydelskafeene har i hele denne perioden hatt som resultatkrav å være selvfinansierende. I 2010 var det avsatt kr 500.000 i budsjettet til drift av tre kafeer med kommunalt ansatte. Alle tre kafeer hadde merforbruk i 2010.

Bystyret vedtok i juni 2008 at de kommunale kafeer som ikke drev i balanse, skulle legges ned.

3. Bydelskafe– målgruppe

Bydelskafè

Med begrepet bydelskafe menes i denne sammenhengen en kafe som drives innenfor helse- og velferdsområdet. Bydelskafeenes formål er å bidra til å skape en arena for å utvikle sosiale relasjoner blant brukere og ikke-bruker av helse- og velferdssenteret og som bor i nrområdet. Det legges til rette for kulturarrangement for å bygge nettverk og forebygge ensomhet i et helseperspektiv. Enkelte kafeer har i dag stor TV-skjerm for overføringer av større sportsarrangement og lignende. Kafeen kan samtidig være arena for å utløse frivillig aktivitet.

Bydelskafeens nrområde er primært knyttet til helsehus, helse- og velferdssenter og omsorgsboliger.

Prisene på mattilbudet skal være konkurransedyktig, dvs. driften skal være i balanse, og det er derfor ikke resultatkrav om overskudd. Bydelskafeene innenfor helse og velferd har derfor et annet formål sammenlignet med privatdrevne kommersielle kafeer, hvor nettopp krav til overskudd er vesentlig.

Rådmannen har stilt følgende kvalitetskrav for drift av bydelskafe:

- Dokumentasjon på godkjenning for drift av kafe og restaurantdrift.
- Følge lover og regler som er i tråd med slik drift.
- Rette opp eventuelle avvik som Mattilsynet måtte pålegge.
- Foreta jevnlig kontroll av rutiner for IK -mat og melde eventuell avvik.
- Åpningstiden må minimum være fra kl.11.00 - 15.00 på hverdager.
- Aktiviteter utenom kjernetid skal ikke medføre uro for beboere i helse- og velferdssenteret.
- Ansvar for å innhente eventuell skjenkeløyve.
- Legge til rette for at kafeen kan ta imot arbeidstakere som trenger arbeidsutprøving/ er på aktiv sykemelding.

Trondheim kommune

- Primærgruppen av brukere er eldre, og det er derfor viktig at ansatte må kunne kommunisere med kundene på norsk.
- Det er også ønske om bedre utvalg av menyer, samt utvidet åpningstid.

Målgruppe

Målgruppen for bydelskafene er primært brukere som oppholder seg i helsehus, helse- og velferdssenter og i omsorgsboliger. I tillegg er bydelskafeen en arena for pårørende, familie og venner, samt personer i nærmiljøet som ønsker å benytte kafeen som en sosial arena. Bydelskafene er også de ansattes kantine.

4. Samarbeid med frivillige organisasjoner

Enhetsledere ved helsehus, og helse- og velferdssentrene har hatt dialog med frivillige organisasjoner om hva som skal til for å øke aktiviteten ved kafeene. Forslagene kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

- Økt omsetning ved å tilby gratis utleie av lokaler til frivillige lag og organisasjoners medlemsmøter etter ordinær åpningstid. Medlemmene kjøper mat fra kafeen.
- Inngå samarbeid med ulike bydelsarrangementer som høstmesse, nærmiljødager, loppemarked, sjakkvelder og utstillinger.
- Tilby besøkende klippekort med 10 middager, hvorav den tiende middagen er gratis.
- Invitere til "idrettskvelder" ved å vise sportssendinger på stor TV-skjerm.

5. Tidligere forsøk med organisatoriske løsninger

De første årene med drift av bydelskafeer var tilknyttet enhet for Produksjonskjøkken. Bydelskafene hadde ikke eget budsjett, men var en del av produksjonskjøkkenets aktivitet. En gjennomgang av kostnader og inntekter viste at bydelskafene hadde et betydelig merforbruk.

For å skape aktivitet i bydelskafene ble driftsansvaret overført til enhet for Kultur for en periode på to år. De klarte heller ikke å snu den negative trenden med negativt driftsresultat. I samme tidsperiode overtok Prima AS driften ved fire bydelskafeer.

I 2008 overtok enhetsledere ved det enkelte helsehus og helse- og velferdssenter driftsansvaret for de kommunale kafeene.

I 2010 ble det utarbeidet et konkurransegrunnlag for drift av fire bydelskafeer. Ved utløp av anbudsperioden i desember 2010, var det ikke kommet inn et eneste tilbud.

6. Status ved dagens bydelskafeer

Helse og velferd har ansvar for drift av følgende bydelskafeer: Byneset, Kattem, Laugsand, Munkvoll, Søbstad, Tiller, Valentinlyst og Øya.

Prima A.S. har drift av bydelskafene Havstein og Zion.

I tillegg er det privat drift ved: Bakklandet, Ranheim(Folkets Hus) og Trondhjems Hospital.

Å drive en bydelskafé i økonomisk balanse har vist seg å være vanskelig selv om det er forsøkt ulike driftsformer. Helse- og velferdssentrene mottar til sammen 500.000 kroner for å drifte tre bydelskafeer med kommunalt ansatte (Laugsand, Søbstad og Valentinlyst). Lokalene stilles til fri disposisjon.

Prima A.S. mottar ikke kommunalt tilskudd til drift. Våren 2011 avviklet Prima A.S. drift av bydelskafene Byneset og Munkvoll på grunn av stort merforbruk. Helse og velferd overtok ansvaret ved å inngå en midlertidig avtale med Prima A.S. for å sikre fortsatt drift av disse to kafeene. Prima A.S. har per dags

Trondheim kommune

dato drift ved bydelskafene Havstein og Zion.

Tempe bydelskafe driftes av Frifo Norge. Disse mottar ikke økonomisk støtte fra helse og velferd.

De private sykehjemmene dekker kostnadene med bydelskafene innenfor rammen av sykehjemsdrift. Den privatdrevne kafeen på Ranheim betaler husleie, strøm og kommunale avgifter.

Åpningstidene varierer fra kl. 09-11 til 14-16 mandag til fredag. De fleste holder stengt både om sommeren og ved høytider som jul og påske fordi det er ulønnsomt å holde åpent. Da flere kommunale enheter ikke nådde resultatmålet om økonomisk balanse i 2009, ble det utlyst en anbudskonkurranse høsten 2010 om drift av fire bydelskafeer. Det var ingen interesserte tilbydere.

7. Utvidet åpningstid – kostnader

Rådmannen har vurdert kostnader ved å utvide åpningstiden til lørdag og søndag fra 12.00 -17.00. Det vil utgjøre ca 30 % stillingsandel for en ansatt til en kostnad på ca.100.000 per år. Salgsinntekter vil komme som fradrag til denne utgiften. Samlet sett vil en slik utvidet åpningstid kunne estimere en samlet kostnad på nærmere 7-800.000 kroner for 10 bydelskafeer.

8. Alternativ bruk av lokaler

Enkelte kommunalt drevne kafeer har få kafegjester. Dersom omsetningen ikke øker i løpet av høsten 2011, kan kafearealet eventuelt benyttes til dagsenter for eldre hjemmeboende brukere.

9. Vurdering

Den kommunale driften av bydelskafene for 2010 viser fortsatt merforbruk. Prima A.S. har avvirket driften av bydelskafene Byneset og Munkvoll på grunn av flere hundre tusen i merforbruk. Det vil derfor være helse og velferds ansvar å sørge for drift av kafeene fra august /september 2011.

Til tross for flere forsøk med ulike typer organisering og driftsformer har rådmannen ikke lyktes med å drive bydelskafene i balanse. Det økonomiske resultatet for bydelskafene varierer. I uke 21 ble det gjennomført en kartlegging av antall besøkende og omsetning ved noen utvalgte kafeer. Både antall besøk og omsetning på de ulike kafeene varierer mye.

Noe av forklaringen på dette kan relateres til ulikt kundegrunnlag og ulike tilbud i nærområdet (enkelte helse og velferdssenter konkurrerer med flere kommersielle kafeer).

Dialogen med frivillige organisasjoner viser at det er et stort ønske om økt kulturell aktivitet. Det er også ønske om bedre utvalg av menyer, samt utvidet åpningstid. Det er ikke realistisk å få frivillige til å betjene kafene for å redusere lønnskostnadene. Frivillige lag og organisasjoner kan låne lokalene gratis til egne medlemsmøter, men at de da bestiller bevertning fra kafeen. Slike arrangement vil heller ikke generere vesentlig inntekter til bydelskafene.

Rådmannen mener derfor at det ikke er økonomisk forsvarlig å utvide åpningstidene innenfor dagens driftsrammer. Bystyrets krav om økonomisk balanse for hver enkelt bydelskafe står fast og rådmannen vil arbeide for å nå dette kravet.

Rådmannen plasserer ansvaret for drift av bydelskafeer til den enkelte enhetsleder ved hvert helse- og velferdssenter. Enhetsleder er ansvarlig for bydelskafens internkontroll og at driften er i tråd med dagens lovkrav. Enheten kan drifte bydelskafeen i egen regi, eller inngå forpliktende samarbeidsavtaler med private eller ideelle aktører.

I løpet av høsten 2011 vil rådmannen registrere antall besøkende kafegjester og omsetningen ved bydelskafene som driftes av helse og velferd. Dersom antall besøkende kafegjester ikke økes og merforbruket ikke er håndtert, vil rådmannen komme tilbake med ny sak med forslag til alternativ bruk av bydelskafelokalet(ene).

Trondheim kommune

10. Oppsummering / konklusjon

Rådmannen har gjennomført møter med frivillige lag og organisasjoner for om mulig å finne frem til tiltak som kan gi økt omsetning og bedre inntjening ved byens bydelskafeer. Tiltakene som er nevnt i denne saken vil sannsynligvis ikke føre til vesentlige endringer ved dagens drift.

Rådmannen foreslår å videreføre driften ved dagens bydelskafeer med samme åpningstider. Rådmannen vil intensivere arbeide for å få økonomisk balanse ved alle kommunale bydelskafeer. Dersom merforbruket ikke håndteres i løpet av høsten 2011, vil rådmannen komme tilbake med ny sak i desember 2011 om alternativ bruk av bydelskafelokalet(r).

Rådmannen i Trondheim, 16.08. 2011

Helge Garåsen
kommunaldirektør

Eli J. Hjort / Eirik Roos
rådgivere

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift

[... Sett inn saksutredningen over denne linja](#)